

Een cadeautje, een maaltijd of een legeronderdeel

De olifant in de geschiedenis

Olifanten. Wij kennen ze uit de dierentuin en van tv en zijn daardoor best vertrouwd met hun verschijning. Maar wat een indruk moeten deze dieren hebben gemaakt toen ze voor het eerst in Europa te zien waren! In deze aflevering van *Kleio Dier* worden enkele bijzondere olifanten uit de geschiedenis belicht.

Ben Vriesema is redacteur van Kleio.

Een olifant was uiteraard een zeldzaamheid in dit deel van de wereld. Hannibal was rond het jaar 200 v.Chr. zowel de Pyreneeën als de Alpen overgestoken met zijn vechtolifanten. Zijn verrassingsaanval op de Romeinen was eerst succesvol, maar de beperkte wendbaarheid van de logge beesten deed Hannibal de das om. Hij kon Rome niet bereiken en werd na jarenlange omzwer-

vingen door 'Italië' teruggedreven naar Carthago. Tot overmaat van ramp moest hij – zonder olifanten – daarvandaan vluchten om niet in handen te vallen van de Romeinen (die hem zeker hadden gekruisigd of op een andere wijze hadden vernederd en gemarteld). In Gebze (nabij het huidige Istanbul) pleegde hij – opgejaagd door zijn Romeinse vijanden – zelfmoord door vergiftigd stierenbloed tot zich te nemen.

Castor en Pollux

Andere beroemde olifanten werden niet ingezet als vechter, maar werden gedood om opgegeten te worden. De Parijse dierentuin had in 1870 twee olifanten, Castor en Pollux. Maar omdat het Pruisische leger Parijs had omsingeld en de bevolking alles al had gegeten wat mogelijk was (onder andere zo'n 60.000 paarden), werden de olifanten verkocht aan een slager die er zijn voordeel mee dacht te doen. Hij kocht beide dieren voor 27.000 franc. Hij verdiende er goed aan, want nadat de beesten waren neergeschoten met een zwaar kaliber geweer en hij de beesten had geslacht, werd er maar liefst 45 franc betaald voor een pond slurf. Het vlees zelf bracht per pond ongeveer twaalf franc op. Helaas schijnt olifantenvlees niet echt lekker te zijn. Een Fransman schreef in 1870 dat het vlees ruw en vettig smaakte. Toch waren de buikjes voor even weer gevuld. Uiteindelijk is Parijs toch gevallen: het Pruisische leger kon het veel langer volhouden buiten de stad dan de hongerende Parijzenaars. De Fransen moesten in 1871 een vernederende vrede accepteren.

Olifant. Muurschildering uit de elfde-eeuwse Mozarabe kerk in San Baudelio in Casillas de Berlanga (Spanje), later op canvas overgebracht. De olifant symboliseert nederigheid en wordt in verband gebracht met Christus. Hij draagt een kasteel op zijn rug, wat volgens middeleeuwse teksten de zorgen en het lijden van de mensheid moet verbeelden. Collectie Prado, Madrid.

Over de Alpen

Je zal maar een olifant cadeau krijgen! Het overkwam Karel de Grote in het jaar 802. Twee jaar daarvoor was hij gekroond tot keizer der Franken. Door deze titel had hij blijkbaar aanzien gewonnen, ook in gebieden die niet onder zijn jurisdictie vielen. In Bagdad zetelde kalief Harun al-Rashid en Karel en hij hebben elkaar jarenlang presentjes gestuurd om wederzijds respect te tonen voor elkaars (geografische)

positie. De kalief stuurde kleding, specerijen en de olifant Abul-Abbas. Volgens sommige bronnen betrof het een zeldzame witte olifant. Het dier werd meegegeven met zijn Joodse begeleider Isaac, die (waarschijnlijk vanuit Carthago) naar Italië voer en van daaruit op de rug van de olifant over de Alpen en door Duitsland trok. Wat een magnifiek beeld moet dat zijn geweest: die kolossale olifant, sjokkend over smalle paden, nagestaard

door menig boer en horige, die zich ongetwijfeld hebben afgevraagd of ze niet droomden. Of Karel heel erg verguld was met zijn cadeautje wordt in de bronnen niet uit de doeken gedaan. Wel wordt verteld dat Abul-Abbas in 810 plotseling overleed aan de gevolgen van een longontsteking. Keizer Karel was op weg naar de Deense koning die in Friesland had huisgehouden. Misschien nam hij de olifant mee op oorlogspad. Nabij Wesel (aan de Rijn) schijnt het beest gestorven te zijn, na het oversteken van de Rijn. De bronnen vertellen niet of voor het dier een groot graf is gegraven of dat men het beest heeft laten wegvreten door wolven. Onbekend is ook of Karel de Grote getreurd heeft om de dood van zijn olifant. ■

Boven:
Castor of Pollux
wordt doodgeschoten tijdens het beleg van Parijs.
Onder:
Hannibal trekt
over de Alpen op
zijn olifant. Nicolas
Poussin, ca. 1625.
Bevindt zich in een
privécollectie.

